

VÄGIVALLA ENNETAMISE STRATEEGIA AASTATEKS 2015-2020

Eessõna

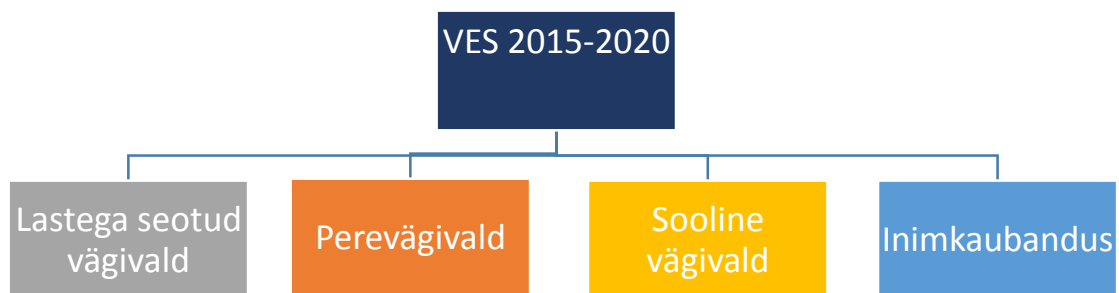
NB! Eessõna teksti allkirjastab justiitsminister. See lisatakse valitsusse esitatavas versioonis.

Sisukord

Eessõna.....	1
Sissejuhatus	2
Kuhu soovime aastaks 2020 jõuda: strateegia visioon ja strateegilised eesmärgid	3
Hetkeolukorra ülevaade	5
Kuidas muutuse saavutame: strateegilised eesmärgid ja meetmed	9
Kuidas teame, et strateegia töötab: täitmine ja hindamine	13
Lisa 1. Mõisted.....	14
Lisa 2. Strateegia eesmärkide ja meetmete skeem.....	15
Lisa 3. Strateegia mõju- ja väljundindikaatorid	16
Lisa 4. Strateegia koostamisel osalenud partnerid	18

Sissejuhatus

1. Vägivald on tõsine inimõigusi riivav probleem, mis piirab inimeste õigust elule, vabadusele, turvalisusele, väärikusele, vaimsele ja füüsilisele puutumatusle ning mittediskrimineerimisele. Vägivald põhjustab suuri kannatusi nii ohvrile kui tema lähedastele; vägivald tekitab suurt kahju ka ühiskonnale (suurenenud ravikulud, vähem töövõimelised inimesed, inimeste elukvaliteedi langus jne). Uuringud näitavad, et vägivald kipub korduma ja vägivallaringist välja pääseda on keeruline. Lapsed, kes satuvad vägivalla ohvriks või selle pealtnägijaks, puutuvad suurema tõenäosusega vägivallaga kokku ka täiskasvanueas – kas ohvri või vägivalla toimepanijana.
2. Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2014-2015 näeb ette uue vägivalla vähendamise arengukava väljatöötamise, keskendudes ennekõike naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamisele. Käesolev strateegia on jätkuvalt aastatel 2010-2014 kehtinud arengukavale.
3. Vägivalla ennetamise strateegia tegeleb isikutevahelise vägivallaga ega käsitle enese vastu suunatud või kollektiivset vägivaldat. Vägivalla ennetamise strateegia hõlmab lastega seotud vägivaldat (st lastevastast ja -vahelist vägivaldat), perevägivaldat, soolist (sh naistevastast) vägivaldat ja inimkaubandust. Strateegias käsitletava vägivalla puhul esineb mitmeid sarnaseid jooni – sellist vägivaldat esineb sagedamini kodudes ja pannakse toime lähedaste pereliikmete ja tuttavate poolt, aga ka erinevusi. Kui nt perevägivalla, täiskasvanud ohvritega seksuaalvägivalla ja inimkaubanduse puhul on rohkem ohvriks naised, siis lastega seotud vägivalla puhul see nii domineeriv pole; inimkaubanduse puhul mängib kuriteo toimepanemisel rolli ka majandusliku kasu saamise eesmärk.

4. Käesolevas strateegias eraldi välja toodud sihtrühmad ei välista tähelepanu pööramist teistele teemadele. Edaspidi tuleb olla valmis keskenduma teemadele, mis pole veel ühiskonnas laia kõlapinda leidnud: puuetega inimeste vastu toime pandud vägivald, etniliste, rassiliste ja religioossete vähemusgruppide esindajate vastu toime pandud vägivald (sh nt suguelundite sandistamine, sundabielud, aumõrvad, vaenukuriteod), seksuaalsete- ja soovähemuste vastu suunatud vägivald.
5. Vägivalla ennetamise strateegia valmis justiitsministeeriumi eestvedamisel mitme ministeeriumi, valdkonna ekspertide ja teiste huvitatud osapoolte koostöös ning põhjalike arutelude tulemusel.

Kuhu soovime aastaks 2020 jõuda: strateegia visioon ja strateegilised eesmärgid

- Vägivalla ennetamise strateegia visioon 2020:** Eesti ühiskonnas on vähem sallivust vägivalda suhtes. Vägivalda märgatakse ja sellesse sekkutakse. Ohvrid on kaitstud ja saavad abi ning edasise vägivalla ärahoidmiseks tegeletakse tõhusalt vägivalla toimepanijatega.
- Strateegia üldeesmärk** on ennetada vägivalda ja saavutada seeläbi aastaks 2020 olukord, kus Eestis on vähem raskete tagajärgedega vägivallajuhtumeid ja ohvreid.

Kui eelmise perioodi arengukava keskendus peamiselt tagajärgedega tegelemisele, siis uues strateegiadokumendis on rõhuasetus ennetusel, vägivallaohvrite kaitsel ja toetamisel ning selleks tervikliku raamistiku loomisel.

Strateegia üldeesmärgi ja visiooni saavutamiseks on seatud **4 strateegilist eesmärki:**

Eesmärk 1.	Inimesed oskavad paremini vägivalda ära tunda ja sekkuda.
Eesmärk 2.	Vägivallaohvritele on tagatud nende vajadustest lähtuv kaitse ja tugi.
Eesmärk 3.	Vägivallajuhtumid on ohvrisõbralikult menetletud.
Eesmärk 4.	Vägivalla toimepanijate kohtlemisel lähtutakse nende retsidiivsuse vähendamise eesmärgist.

- Vägivalla ennetamise strateegia edukust näitavad järgmised võtmenäitajad.

I Üldnäitajad

- Tapmiste suhtarv 100 000 elaniku kohta
- Perevägivallajuhtumite osakaal tapmistest
- Vägivalla ohvriks langemise üldtase
- Koolikiusamise ohvriks langemise tase

II Vägivallatolerants

- Elanike suhtumine partneri vastu vägivalla kasutamisse
- Elanike hoiakud sekkumisse vägivaldse peretüli korral
- Elanike suhtumine vägivallaohvrise
- Vägivallaga seotud väärarusaamu uskuvad noored
- Vägivalla lubatavus kohtingupartnerite vahel noorte hinnangul
- Kohtinguvägivallast rääkimine noortele ja teadlikkus abi saamisest

III Vägivallaohvrite teadlikkus tugimeetmetest ja rahuolu menetluse ning tugiteenustega

- Ohvrite teadlikkus ohvriabist
- Ohvrite osakaal, kes leidis, et ohvriabiteenus oli kasu
- Ohvrite teadlikkus riigi algatustest ja tegevustest vägivalla ennetamisel ja ohvrite abistamisel

IV Ohvrisõbralik kriminaalmenetlus

- Vägivallaohvri rahulolu õiguskaitseasutuste tööga

V Vägivallakurjategijate kohtlemise edukus

- Alaealiste kinnipeetavate arv/osakaal
- Alaealiste õigusrikkujate retsidiivsus
- Vägivallakurjategijate retsidiivsus

- Vägivalla ennetamisel lähtutakse järgmistest põhimõtetest:

- Vägivald on mitmetahuline probleem, mille lahendamine eeldab valdkonnaülesust ning erinevate asutuste aktiivset koostööd; see tähendab, et vägivallajuhtumite ennetamisel ja

lahendamisel peavad nii õiguskaitse-, sotsiaal-, tervishoiu- ja haridustöötajad töötama aina enam üheskoos. Seega sõltub strateegias seatud tulemuste saavutamine sellest, kas kõik osapooled võtavad vastutuse endale seatud ülesannete eest.

- Oluline on vägivallega kokku puutuvate spetsialistide ühise mõtteviisi ning hoiakute kujundamine nii vägivalda olemusest, selle riskiteguritest kui mõjust, aga ka ennetamise olulisusest arusaamisel. Samavõrd tähtis on õiguskaitseasutustes, ohvrite abistamise süsteemis, kohalikes omavalitsustes, tervishoiu- ja haridusasutustes ning vabaühendustes töötavate spetsialistide professionaalsuse kõrge tase vägivalda ennetamisel, vägivaldaohvrite toetamisel, vägivalda toimepanijate kohtlemisel ja vägivaldajuhtumite menetlemisel.
- Läbivalt kõikide strateegia tegevuste puhul on oluline ohvrikeskne lähenemine; see eeldab ka ohvrite käitumise ja valikute põhjuste mõistmist.
- Suund ennetustegevuses peab olema süsteemsete terviklahenduste kujundamisele. Katkendlik, järjepidevuseta süsteem ei suuda pakkuda ohvritele piisavat kaitset ega abi; samuti ei suuda see tõhusalt seista vastu ega tegeleda vägivalda toimepanijatega.
- Vägivalla ohvreid ega toimepanijaid ei diskrimineerita nende tegeliku või arvatava kodakondsuse, rahvuse, rassi, kehalise tunnuse, tervises seisundi, puude, vanuse, soo, keele, päritolu, etnilise kuuluvuse, usutunnistuse, veendumuste, seksuaalse sättumuse, sooidentiteedi või varalise või sotsiaalse seisundi tõttu.
- Inimestele, kes soovivad või vajavad enda vägivaldikäitumise muutmiseks abi, tuleb luua selleks võimalused.
- Suunatus tegevuste mõjususele. Vägivalla ennetamisel tuleb eelistada tõendus põhiseid ja pikaajalisi programme. Uute sekkumiste kavandamisel ja sekkumiste mõju hindamisel tugineda uuringutulemustele ja statistika analüüsile. Soodustada rahvusvahelist akadeemilist koostööd, et tagada vägivaldaprobleemide puhul võrdlev pilt teiste riikidega.
- Läbivalt venekeelsele elanikkonnale tähelepanu pööramine. See tähendab, et kõikide tegevuste puhul tuleb tagada, et info ja/või teenus jõuaks muukeelse sihtrühmani ja vajadusel tagada täiendavad teenused ja erikohtlemine.
- Soolise võrdõiguslikkuse edendamine on oluline osa vägivaldaennetusest. Soolise ebavõrdsuse vähendamise abil on võimalik ennetada vägivalda ja vähendada sellest tulenevaid kahjusid. Sooline võrdõiguslikkus puudutab nii mehi kui ka naisi, mistõttu tuleb vägivalda ennetavad ja vähendavad meetmed suunata neile mõlemale, et muuta suhtumist, käitumist, soorolle ning stereotüüpset vastutust kodus, tööl, koolis, kogukonnas.

Hetkeolukorra ülevaade

Vägivalla üldine levik

10. Raskete vägivallakuritegude – tapmiste ja mõrvade – arv on Eestis viimase kümne aastaga vähenenud kolm korda (2003: 188; 2013: 62) ja langenud uue iseseisvusaja madalaimale tasemele. Samas on Eesti nende näitajatega üks vägivaldsemaid riike Euroopas.¹ Kui Eurostati 2007 - 2010. aasta andmetel oli Euroopa Liidu riikides 100 000 elaniku kohta keskmiselt 1,4 tapmist ja mõrva, siis Eestis 5,9, mis on halvemusel teine näitaja. Tapmiste ohvritest on 70-80% mehed, enamus tapmisi toimub tuttavate ja pereliikmete vahel. Suur osas tapmistest pannakse toime siseruumides pussitamise (43%) või peksmise läbi (27%).²
11. Vägivalla ulatuse puhul tuleb arvestada, et suur osa vägivallast on varjatud ega jõua politsei või teiste asutuste vaatevälja. Näiteks Euroopa Põhiõiguste Ameti (edaspidi FRA) andmetel teatas viimase tõsisema füüsilise ja/või seksuaalvägivalla juhtumist politseile vaid kümnendik naistest; tervishoiuasutuste poole pöördus mõnevõrra rohkem ohvreid (25%)³. Seetõttu jääb ka enamik vägivallaohvritest õiguskaitsesüsteemist ja muudest tugiteenustest eemale.
12. Lapsed satuvad enne teismeiga sagedamini peresisese, noorukieas eakaaslaste ja võõraste väärkohtlemise ohvriks. FRA andmetel⁴ on Eestis 15 - 74aastastest naistest kogenud lapsepõlves (kuni 15nda eluaastani) seksuaalset vägivaldat 10% ja füüsilist vägivaldat veidi enam kui 40%. Viimastel aastatel on registreeritud keskmiselt 100 lapse suhtes toimepandud kontaktset seksuaalkuritegu.
13. Laste toimepandud vägivald väljendub peamiselt eakaaslaste suhtes, seisneb enamasti kaklustes, koolikiusamises, külmrelvade kaasas kandmises ning tulenevalt laste elustiilist esineb sagedamini koolis ja seoses noorte vaba aja veetmisega. Laste hälbiva käitumise uuringu andmetel⁵ oli 2014. aastal 12% 7.-9. klasside õpilastest pannud elu jooksul toime vägivallateo (2006. a 5% vähem). ESPAD⁶ andmetel on kaklustes osalenud veidi vähem kui kolmandik 11-, 13- ja 15aastastest lastest, sagedamini lapsed, kel on madalamad sotsiaalsed oskused ja rohkem lahkkelisid nii vanemate kui sõpradega. Iga viies 7. - 9. klassi õpilane on sattunud koolikiusamise ohvriks; kiusamissuhted kanduvad edasi ka küberruumi; küberkiusamise ohvriks on sattunud 16% 7. - 9. klassi lastest. 2014. aastal leidis Eestis aset esimene koolitulistamine, mille tagajärjel hukkus õpetaja⁷.
14. Viies Eestis 15 - 74aastastest naistest on sattunud alates 15. eluaastast partneri füüsilise ja/või seksuaalse vägivalla ohvriks, mis on sarnane Euroopa keskmise näitajaga (22%). Peagu iga kolmas eestimaalane tunneb oma pere- ja sõprade ringist mõnd naist, kes on olnud mistahes liiki perevägivalla ohver⁸. Registreeritud perevägivallakuritegude arv on aasta-aastalt kasvanud, mis viitab inimeste teadlikkuse ja politsei teavitamise paranemisele. Murettekitav on laste suur seotus perevägivallajuhtumitega – 2013. aastal oli iga viienda peretüli puhul laps (kaas)ohvriks ja/või vägivalla pealtnägijaks. Samuti on murekohaks perevägivallaga seotud tapmiste ja mõrvade arv.
15. Inimkaubanduse kuriteod on seni olnud valdavalt naiste seksuaalsed ekspluateerimised. 2013. aastal registreeriti 42 inimkaubanduse kuritegu, kus võrreldes varasemaga on lisandunud ka sunniviisilise töö juhtumeid ja sunnitud kuriteod (vargused ja

¹ Salla, J. (2014). Vägivallakuritegevus. Kogumik Kuritegevus Eestis 2013.

² Salla, J., Ceccato, V., Ahven, A. (2011). Homicide in Estonia. Handbook of European Homicide Research. 2012, pp 421-435.

³ FRA, 2014. Violence against women: an EU-wide survey – Results at a glance.

⁴ FRA, 2014. Violence against women: an EU-wide survey – Results at a glance.

⁵ Markina, A., Žarkovski, B. (2014), Laste hälbiva käitumise uuring.

⁶ TAI, 2012. Uimastite tarvitamine koolinoorte seas: 15–16-aastaste õpilaste legaalsete ja illegaalsete narkootikumide kasutamine Eestis.

⁷ Vt allmärkus 6.

⁸ Kriminaalpoliitika arvudes: võrdlusi statistikast ja uuringutest. Justiitsministeerium, 2013.

narkokaubandus). HEUNI uuringu andmetel⁹ esineb Eestis inimkaubandust ka tööalase ekspuuteerimise eesmärgil; inimesed on sellega kokku puutunud, kuid sunnitöö juhtumid siiski kriminaalstatistikas veel ei kajastu. Suurema tähelepanu pööramine tööalasele ekspuuteerimisele annab võimaluse ennetada nt välismaale tööle siirdujate sattumist inimkaubanduse ohvriks.

16. Viimase viie aasta jooksul on saadud vägivalla levikust ja olemusest oluliselt parem ülevaade¹⁰, mis hõlbustab meetmete väljatöötamist probleemide lahendamiseks. Samas puudub täpsem ülevaade laste seksuaalse ja muu füüsilise väärkohtlemise levikust; vähe on uuringuid, mis võimaldaksid hinnata ajas toimunud muutusi. Vägivalla ohvreid ja toimepanijaid puudutav statistika on lünklik ja pole hõlpsasti kättesaadav ega omavahel võrreldav. Infot napib kannatanute täpsemate karakteristikute kohta. Samuti puudub süsteemne juhtumipõhine ülevaade raskematest vägivallajuhtumitest.

Peamised kitsaskohad

17. Vägivalla teema olulisust on hakatud ühiskonnas üha enam teadvustama ja perevägivald, lastega seotud vägivald ja inimkaubandus on seatud kuritegevusevastasteks prioriteetideks. Praktikast on see tinginud töökoormuse kasvu nii politseis, prokuratuuris kui ka abistavates organisatsioonides, millega toimetulek on olnud keeruline. Teema prioriteediks kuulutamisele pole kaasnenud olulist lisaraha ega süsteemset muutust vägivalla ennetamisel: vähe on olnud pikaajalisi ja tõenduspõhiseid ennetusprogramme, mis on suunatud vägivaldse käitumise ennetamisele; teavitus- ja ennetustegevusi on vähe suunatud muukeelsele elanikkonnale ja selles pole piisavalt arvestatud soolisi aspekte; tervishoiu- ja haridusasutuste kaasatus vägivallaennetusse on jäänud tagasihoidlikuks; olulist läbimurret pole saavutatud vägivalda taunivates hoiakutes, mis on eelduseks, et ühiskonnas tervikuna vägivald väheneda võiks.

18. Inimeste suhtumine vägivalda pole veel piisavalt tauniv, vägivalda sekkumise osas ollakse kõhklevad ja levinud on ohvrit süüdistav hoiak:

- Kuigi enamik inimesi peab vägivalla kasutamist partnerite vahel lubamatuks, on murettekitav, et aastate jooksul on vägivalla suhtes sallivamaks muutunud mehed, kellest peab partneri füüsilist korralekutsumist mõnikord paratamatuks lausa 21%; samuti on selline hoiak rohkem levinud noorimas (15–24) ja vanimas (65–74) vanuserühmas (vastavalt 13% ja 16%).¹¹ Veidi enam kui viiendik (22%) Eesti elanikest leiab, et perevägivald on pere siseasi, millesse kõrvalised isikud ei peaks sekkuma. Pealtnägijate või –kuuljate sekkumist vägivaldse peretüli lõpetamiseks pidas 2013. aastal vajalikuks 77% vastajatest.¹²
- Vägivalla süüdlastena nähakse sageli ohvreid. Näiteks enam kui pooled (54%) elanikest peavad ohvrit perevägivaldas osaliselt süüdlaseks ja ligi poolte (47%) arvates põhjustavad naised ise oma riietusega vägistamise ohvriks langemise. Nii perevägivalda kui seksuaalvägivalda puhul on kannatanuid süüdistavaid inimesi rohkem vanemaeliste ja muust rahvusest isikute ning ka meeste hulgas.¹³

⁹ HEUNI ja Tartu Ülikool 2014. Tööjõumigratsiooni varjatud pool: Eesti inimeste tööalaseärakasutamise kogemused välismaal. Leitav: http://heuni.fi/material/attachments/heuni/projects/Vh0KnDA1X/Estonia_research_report.pdf.

¹⁰ Näiteks on uuritud laste hälbivat käitumist ja ohvrikslangemist, laste ja vanemate hoiakuid laste õiguste ja kehalise karistamise teemal, perevägivalda riske ja levikut, vanema hooldusõiguse määramisel vägivalla kogemuse arvestamist; täiskasvanute hoiakuid seksuaalvägivalda, prostitutsiooni ja tööalasesse ärakasutamisse; efektiivseid strateegiaid alaealiste alkoholi tarbimise ennetamiseks.

¹¹ Soolise võrdõiguse monitooring, 2013.

¹²

¹³ TNS EMOR (2014). Eesti elanikkonna teadlikkuse uuring soopõhise vägivalla ja inimkaubanduse valdkonnas. TNS Emor, Sotsiaalministeerium.

- Mitmed uuringud viitavad Eestis noorte soostereotüüpsetele hoiakutele, vägivaldaga seotud väärarusaamadele ja vägivalda aktsepteerivatele käitumisviisidele. Rohkem esineb selliseid hoiakuid noormeeste, nooremate õpilaste ja muukeelsete noorte seas¹⁴.

19. Spetsialistid ei oska vägivalda märke ära tunda:

- Varasemad uuringud on viidanud, et ligi 2/3 spetsialistidest (lastekaitse- ja sotsiaaltöötajad, õpetajad, õiguskaitsetöötajad jt-d) ei ole teatanud lapsest, kes võis olla väärkoheldud. Mitteteatamise kõige sagedasem põhjus on lapsega töötava isiku ebakindlus probleemi tõsiduse suhtes (45%) või ei teata, kelle poole pöörduda (29%).¹⁵
- Samuti pole kõik spetsialistid kursis soopõhise ja perevägivalda eripäradega ega oska seetõttu vägivalda märke ära tunda ning ohvreid adekvaatselt abistada. Ähmane arusaamine võimalikest perevägivaldala viitavatest märkidest võib pärssida spetsialisti sekkumist.¹⁶
- Tervishoiutöötajate oskused perevägivalda ära tunda erinevad erialati ning on kohati nõrgad¹⁷.
- On põhjust arvata, et inimkaubanduse ohvreid on palju rohkem, kui abi saajaid. Esmakontaktid ei ole piisavalt teadlikud ja tundlikud, et ohvreid märgata ja esitada asjakohane info sotsiaalkindlustusametile ja politseile edasiseks menetlemiseks. Menetlejate teadlikkust on vaja tõsta seoses inimkaubanduse kuritegude äratundmisega.

20. Ohvritele mõeldud teenused ei kata kõiki ohvrite vajadusi; ohvrite teadlikkus teenustest vajab parandamist:

- Ohvrid ei ole alati teadlikud abisaamise võimalustest, mistõttu ei pruugi kõik abivajajad jõuda teenusteni, mis võimaldaks neil juhtunuga toime tulla. Murekohaks on ka, et spetsialistid ei oska vägivalda märke ära tunda, mis omakorda takistab ohvritele vajaliku toe pakkumist. On põhjust arvata, et inimkaubanduse ohvreid on palju rohkem, kui abi saajaid. Esmakontaktid ei ole piisavalt teadlikud ja tundlikud, et ohvreid märgata ja esitada asjakohane info sotsiaalkindlustusametile ja politseile edasiseks menetlemiseks.
- Probleemiks on teenuste ebapiisavus, vähene paindlikkus ja üle-eestiline ebavõrdne kättesaadavus. Nõustamisteenuse mahupiirangud on liiga jäigad – raskematel juhtudel on vaja pikaajalisemat nõustamist. Samuti napib nõustajaid, kel on ettevalmistus ja valmisolek vägivaldakuuritegude ohvritega (ennekõike ränkade juhtumitega) tegelemiseks. Teenuse osutaja võib asuda ohvri jaoks kodust liiga kaugel (teises omavalitsuses), seega on vajadus ka mobiilse nõustamisteenuse järele. Oluline on teenuste jätkusuutlik rahastamine, eelistatult otse riigieelarvest.
- Teenused ei lähtu riskigruppide eri vajadustest, vaid on pigem üldised. Vaja on laiendada teenuseid ohvri ja tema pere kui terviku nõustamisel, ka siis, kui kriminaalmenetlust ei alustata.
- Puudub ohvreid toetav tugiisikute süsteem, mis motiveeriks ohvreid nii teenusele kui toetaks ka kriminaalmenetluse raames. Eraldi vajab tähelepanu, kuidas abistada ja kaitsta

¹⁴ Vt nt TNS Emor (2014). *Riskikäitumise teadlikkuse uuring kolmes sihtrühmas. Uuringu raport*. AS Emor, Politsei- ja Piirivalveamet; Soo, K. (2014). *Vaheraport SiMile. Avaldamata*; Soolise võrdõiguslikkuse monitoring, 2013.

¹⁵ Soo, K., Ilves, K. Strömpl, J. 2009: „Laste väärkohtlemise juhtumitest teavitamine ja võrgustikutöö, Tartu Ülikool. http://www.lastekaitseliit.ee/wp-content/uploads/2011/04/Lapse_vaarkohtlemisest_teavitamine_uuringu_raport-1.pdf

¹⁶ Linno, M., Soo, K. Strömpl, J. (2011) Perevägivalda levikut soodustavad riskid ja perevägivalda ulatus praktikute hinnangutes. <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=55587/Perev%EA4givalda+riskid+ja+ulatus+praktikute+hinnangutes.pdf>

¹⁷ Surva, L., Tamm, K. (2012). Tervishoiutöötajate kokkupuuted perevägivaldaga. Kriminaalpoliitikaanalüüs Nr 5/2012. Justiitsministeerium: Kriminaalpoliitika osakond.

last, kelle väärkohtlejaks on lapsevanem või teine pereliige või kui laps on vägivalda pealt näinud.

21. Õiguskaitse ei suuda alati vältida teisest ohvrustumist:

- Seni on vähe tähelepanu pööratud ohvri ning tunnistaja heale kohtlemisele kriminaalmenetluses ning spetsiaalselt sel eesmärgil menetlejate koolitamisele. Oluline on, et menetlejal ja spetsialistidel on oskused laste erikohtlemiseks, tundlike vägivalda juhtumite ohvritega tegelemiseks ja vägivalda soospetsiifikaga arvestamiseks.
- Täisealiste kannatanutele on Eestis teisese ohvrustumise aspektist probleemiks infopuudus ja ajakulu¹⁸.
- Lapsele on kokkupuude õigussüsteemiga sageli ebameeldivaks kogemuseks (nt heidutav ümbrus, eakohase teabe ja selgituste puudumine, vähene tegelemine peredega ning pikaleveninud menetlused¹⁹), seetõttu on oluline lapsi menetluses osalemisel toetada lähtudes lapsesõbraliku õiguse mõistmise põhimõtetest.²⁰

22. Vägivalla toimepanijate retsidiivsuse vähendamiseks napib sekkumisi:

- Lepitamist kui konflikti lahendamise võimalust ja taastava õiguse meetmeid kasutatakse Eestis alaealiste õigusrikkujate puhul äärmiselt vähe. Kriminaalmenetluses on loodud lepitusmenetluse võimalus, ent selle sobivust süstemaatilise perevägivalla juhtumites tuleb senisest enam kaaluda. Samas on puudu vabatahtlikust, menetlusega paralleelselt toimuvast lepituse võimalusest.
- Tõsiste käitumis- ja sõltuvusprobleemidega lastele on sekkumisprogramme vähe, täiesti puuduvad kogukonnas pakutavad perepõhised ja multisüsteemsed sekkumised. Samas on uuringud näidanud, et laste vägivallaprobleemide lahendamisel on pere üheks võtmeteguriks. Alustatud on ettevalmistustega, et alates 2015. aastast pakkuda tõsiste käitumisprobleemidega lastele ja nende vanematele perepõhist teraapiat.
- Puudub kogukonnas pakutav pikaajaline programm, mis oleks suunatud süstemaatilise perevägivalla kasutajatele. Olemasolevate perevägivalla toimepanijatele mõeldud programmide puhul ei tehta paralleelselt koostööd vägivalla ohvri nõustamise ja teiste teenuste pakkumisega.
- Seksuaalvägivalla toimepanijate ning potentsiaalsete seksuaalvägivalla toimepanijate ravi- ja nõustamisvõimalused vajavad laiendamist ning arendamist. Vaja on analüüsida seksuaalkurjategijatele vangistusalternatiivina loodud kompleksravi laiendamise vajadust, samuti tagada teenused ise ravile pöördujatele ja eraldi sihtrühmana ka seksuaalhäbeliste probleemidega alaealistele.

¹⁸ RAKE, 2012. Kannatanud ja tunnistajad süüteo menetluses.

¹⁹ http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/childjustice/Source/GuidelinesChildFriendlyJustice_ET.pdf

²⁰ http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/childjustice/Source/GuidelinesChildFriendlyJustice_ET.pdf

Kuidas muutuse saavutame: strateegilised eesmärgid ja meetmed

Eesmärk 1. Inimesed oskavad vägivalda paremini märgata ja sekkuda

22. Selleks, et iga Eesti inimene oskaks vägivalda märgata ja sellesse asjakohaselt sekkuda, tuleb muuta hoiakuid ja suhtumist vägivalda kogu ühiskonnas. Vägivald on suurel määral õpitud käitumine, mille inimene omandab, jälgides oma peret või keskkonda laiemalt. Vägivald soodustab see, kui ühiskonnas on piisavalt neid, kes aktsepteerivad vägivalla kasutamist, ning vähe neid, kes julgevad vahele astuda. Seega on vägivalla ennetamisel oluline osa ümbritseval keskkonnal (millised sotsiaalsed ja kultuurilised normid on ühiskonnas) ja selle mõjul inimeste käitumisele. Näiteks sooline ebavõrdsus ja normid, mis toetavad vägivalla käsitlemist pere siseasjana, vähendavad võimalusi, et ohvrid vägivallast rääkida julgeksid, ja takistavad ohvriks langenuil abi otsida. Muutes inimeste hoiakuid, võime omakorda mõjutada inimeste käitumist ning igapäevapraktikaid.
23. Eraldi tähelepanu tuleb pöörata laste ja noorte seas vägivallast teadlikkuse tõstmisele, vägivalda taunivate hoiakute kujundamisele ning eluoskuste õpetamisele; kandev roll on siin haridusasutustel. Teavitus- ja ennetustegevusi tuleb rohkem suunata muukeelsele elanikkonnale. Suurem roll tuleb anda sotsiaal- ja tervishoiuasutuste töötajatele, kes peavad oskama vägivalla tundemärke ära tunda ja julgema neile reageerida.

Meetmed eesmärgi 1 saavutamiseks

Meede 1.1. Vägivalla-alase teadlikkuse edendamise ja seeläbi vägivalda taunivate hoiakute kujundamine

24. Vägivalla-alast teavitustööd tuleb teha nii laiema avalikkuse kui ka kitsamate sihtrühmade seas, pöörates teravik nendele sihtrühmadele, kelle puhul uuringud viitavad suurematele probleemidele: noorte ja vene meeste hoiakud, spetsialistid. Teavitamiseks kasutatakse erinevaid teavitusviise lähtuvalt sihtrühmast: kampaaniad, seminarid, koolitused jt teavitusüritused.

Teadlikkuse tõstmise kampaaniad peavad juhtima tähelepanu vägivalla lubamatusele, selle negatiivsele pikaajalisele mõjule ning vägivallaga seotud müütidele ja stereotüüpsetele hoiakutele soorollidesse. Inimesi tuleb julgustada vägivalda märkama ja sekkuma, selleks tuleb neile jagada praktilist infot, kuidas ennast või oma lähedasi vägivalla korral kaitsta, kuhu abi saamiseks pöörduda ja millised võivad olla sekkumise korral riskid (nt vägivalla kulmineerumine jms). Tuleb toetada hoiakute kujundamist, mis soosivad nii isikute endi kui nende lähedaste poolt abi otsimist vägivallaga seotud probleemide korral.

Vägivallateemade asjatundlik käsitlemine meedias aitab tõsta üldist teadlikkust vägivallast.

Meede 1.2. Laste riskikäitumise ja vägivalla ennetusprogrammide elluviimine koolis

25. Laste riskikäitumise vähendamiseks tuleb ennekõike keskenduda laste sotsiaalsete oskuste ja vägivallavabade suhtlemisoskuste arendamisele, samuti laste ja nende vanemate omavaheliste suhte ja vanemlike oskuste arendamisele, millega tegeletakse laste ja perede arengukava raames. Riiklik õppekava peab toetama laste turvalist arengut ja õppekavade arendamisega tegeletakse ka elukestva õppe strateegias.

Killustunud projektipõhiste ennetustegevuste asemel tuleb võtta suund tõenduspõhiste ennetusprogrammide elluviimisele koolis ja tagada häid tulemusi andvate programmide kasutamine üle-eestiliselt. Suuremat tähelepanu tuleb pöörata kiusamisvaba haridustee tagamisele ja sellele, et ennetada noorte seas paarisuhtevägivalda.

Meede 1.3. Erialaspetsialistide teadlikkuse tõstmine

26. Selleks, et erialaspetsialistid oskaksid vägivalla märke ära tunda ja ohvriid adekvaatselt abistada, tuleb tegeleda spetsialistide teavitamise ja koolitamisega. Tervishoiutöötajate seas

tuleb täpsustada nende rolli vägivallohvritega tegelemisel, parandada nende oskusi vägivallohvri tuvastamisel ja soodustada koostööd teiste vägivallohvrite abistavate organisatsioonidega. Enim puudutab see perearste, lastearste, naistearste, ämmaemandaid. Tervishoiutöötajate rolli suurendamist soosib naiste endi suhtumine. FRA uuringu andmetel leidis 90% Eesti naistest, et nad aktsepteeriksid, kui arst tõsiste vigastuste korral uurib rutiinselt ka vägivallohvrite põhjuste kohta.

Õpetajatele nii lasteaias kui koolis tuleb tagada täiendkoolitus vägivallohvrite käsitlemiseks ja pakkuda tuge õppematerjalide koostamisega. Strateegia täitmisel selgitatakse välja spetsialistide täpne koolitusvajadus.

Meede 1.4. Normide kujundamine hoiakute muutmiseks

27. Lisaks teadlikkuse tõstmisele ja inimeste harimisele saab hoiakuid muuta ka normide kujundamise kaudu. Seepärast on rahvusvahelistest kohustustest lähtuvalt plaanis laiendada karistatavate vägivallohvrite ringi ja ratifitseerida EN inimkaubanduse konventsioon, Istanbuli konventsioon ja Lanzarote konventsioon. Oluline on käivitada laiem ühiskondlik diskussioon prostitutsiooni teemal.

Eesmärk 2. Vägivallaohvritele on tagatud kaitse ja nende vajadustest lähtuv tugi

28. Selleks, et vältida ohvrite edasisi kannatusi, tuleb pöörata tähelepanu vägivallohvrite igakülgsel toetamisele ja kaitsmisele nii sotsiaal-, tervishoiu- kui õigussüsteemis. Nagu ühiskonnas tervikuna, mängib ka teenuste ja toe osutamisel rolli suhtumine ohvrise ja vägivalda. Ohvrit süüdistav hoiak, väärarusaamad vägivallohvrite põhjustest ja ohvri vajadustest möödavaatamine takistavad kvaliteetsete teenuste osutamist. Vägivallaohvritele pakutavad teenused peavad olema kvaliteetsed, ohvrisõbralikud ja vajadustest lähtuvad, mitmekülgsed, tõhusad ja kättesaadavad. Teenuste pakkumisel ohvrile on oluline koostöö vabavahendustega, aga tuleb vältida teenuste killustatust. Halvasti seotud teenused võivad viia selleni, et ohver ei jõua abini, mida ta vajab. Alaealise ohvri abistamise puhul peab rõhk olema lapse ja pere kui terve süsteemi abistamisel.

Meetmed eesmärgi 2 saavutamiseks

Meede 2.1. Vägivallaohvrite abistamise süsteemi loomine

29. Kvaliteetseks ohvrite toetamiseks on oluline korrastada ohvriabisüsteemi ja vabavahenduste poolt pakutavate teenuste süsteemi, luues teenustele standardid, kehtestades nõuded teenuseosutajatele ja analüüsides regulaarselt täiendavate teenuste vajalikkust. Teenuste kujundamisel ja pakkumisel tuleb silmas pidada eri sihtrühmade vajadusi. Uue teemana on kerkinud vajadus seksuaalvägivallohvritele suunatud eriteenuste järele, mistap sellele strateegia kaudu tähelepanu pööratakse.

Meede 2.2. Vägivallaohvrite õiguskaitse parandamine

30. Vägivalla ohvrid on haavatav sihtrühm, mistõttu tuleb neile kriminaalmenetluse raames tagada igakülgne kaitse ja tugi, rakendades mh lähenemiskeeldu ja tagades ohvritele esmatasandi õigusnõustamise. Alaealised vägivallohvrid vajavad oma haavatava seisundi tõttu erikohtlemist. Selleks luuakse võimalus automaatse kohustusliku esindaja määramiseks kriminaalmenetluses ja tagatakse lastele kaitse vanemate vägivaldse suhte korral.

Eesmärk 3. Vägivallajuhtumid on ohvrisõbralikult menetletud

31. See, kuidas suhtutakse ohvrise vahetult pärast vägivallaintsidenti või varem aset leidnud juhtumitest teatamist, ning millist tuge talle menetluse raames osutatakse, määrab protsessi edasise käigu ja ohvri taastumise võimalikkuse. Teisese ohvristumise vältimiseks on oluline, et menetluse üldine korraldus, keskkond ja menetlejate suhtlemisstiil on ohvrit toetavad. Menetlus peab olema terviklik, kiire ja koordineeritud. Sageli eeldab edukas vägivallajuhtumi

lahendamine võrgustikku, kuhu kuuluvad õiguskaitseasutused, kohalik omavalitsus, ohvriabi, tugikeskused jt. Erineva taustaga spetsialistide koostöök on ääretult oluline ühine taustateadmine ja sarnane arusaam vägivallast. Lisaks sellele jõuab politseini palju juhtumeid, mille puhul kuriteokoosseisu ei tuvastata, ent mille puhul asjaosalised vajavad siiski tuge. Nende toetamiseks on vajalik välja töötada alternatiivsed lähenemised nt sotsiaalsüsteemis ja teha teavitustööd selle osas, milliste intsidentidega pöörduda politsei poole ja kust leiab alternatiivset tuge²¹.

Meetmed eesmärgi 3 saavutamiseks:

Meede 3.1. Vägivallajuhtumite võrgustikus lahendamise toetamine

32. Vägivallajuhtumid on sageli keerukad ja vajavad lahendamiseks võrgustikupõhist lähenemist, nii menetlemisel kui ka toetavate teenuste tagamisel kriminaalmenetluse ajal. See eeldab spetsialistide koolitamist ja koostöö soodustamist. Lisaks sellele on oluline regulaarne raskete juhtumite *ex post* analüüs, et parandada tööpraktikat ja tõsta menetlusvaliteeti.

Meede 3.2. Teisest ohvrustumist ennetav vägivallajuhtumite uurimine politseis

33. Et parandada vägivallajuhtumite uurimist politseis, tuleb tähelepanu pöörata politseinike põhi- ja täiendõppele ja nende läbipõlemise vältimiseks menetlejate supervisiooni ja psühholoogilise nõustamise süsteemi väljatöötamisele. Samavõrd oluline on politsei andmebaasis riskiisikute aruande arendamine ja haldamine ning kriminaalmenetlusele alternatiivsete lähenemiste analüüsimine.

Meede 3.3. Menetlusvaliteedi tõstmine

34. Menetlusvaliteedi puhul on eritähelepanu pööratud alaealistele, nii kohtlemissüsteemi revisjoni kui spetsialistide pädevuse tõstmise kaudu. Kvalitatiivse muutuse kriminaalmenetluses toob EL ohvrite direktiivi ülevõtmine, mis toob kaasa uued nõuded menetlusele ja süsteemselt erineva lähenemise riskihindamise kaudu. Menetlusvaliteedi jälgimiseks ja hindamiseks viiakse regulaarselt läbi analüüse, sh uuritakse kannatanute rahulolu menetlusega. Eraldi tähelepanu pööratakse perevägivalla juhtumites lepitusmenetluse kasutamisele.

Meede 3.4. Järelevalvesüsteemi korrastamine töövahenduse teemal

35. Inimkaubanduse juhtumite ennetamiseks korrastatakse töö vahendajate ja tööandjate järelevalvesüsteemi. Järelevalve eesmärk on ühelt poolt kaitsta tööd otsivaid isikuid ja töötajaid seaduses sätestatud nõudeid rikkuvate eraõiguslike töövahendajate ja renditööjõu vahendajate eest tagades senisest tõhusam rikkumiste tuvastamine ning avastada töökeskkonnas kontrollkäikude raames võimalikke inimkaubanduse juhtumeid.

Eesmärk 4. Vägivalla toimepanijate kohtlemisel lähtutakse nende retsidiivsuse vähendamise eesmärgist

36. Selleks, et ära hoida vägivallategude korduvat toimepanemist, on vaja tegeleda vägivallatsejate hoiakute ja käitumismustrite muutmisega; seejuures võttes vägivalla toimepanijaid kõigi kuriteoliikide puhul heterogeense rühmana. Kasutusele tuleb võtta käitumis-kognitiivseid programme, aga ka tugigruppe ning teisi sekkumisi. Programmid peavad kättesaadavad olema nii vanglasüsteemis kui ka kogukonnas, oluline on vanglast lahkumisel jätkutoe pakkumine.

Sekkumiste valikul tuleb lähtuda parimast teadaolevast tõendusest ning tagada sekkumiste läbiviijate kõrge professionaalne tase. Alaealiste puhul tuleb eelistada vanglaväliseid sekkumisi ning võtta arvesse alaealist ümbritseva keskkonna mõju tema käitumise kujundamisele (sh perekonnast tulenevaid tegureid).

²¹ Surva, L., Ahven, A. (2014). Perevägivalla menetluspraktika: 2011 ja 2013.

Vägivallatseja suunamisel programmi tuleks paralleelselt tegeleda ka ohvriga (nt et mitte luua näilist turvatunnet). Samuti tuleb vägivalda peatamiseks kaasata rohkem vägivallatseja lähedasi, pakkudes neile vajadusel nõustamist; lähedased võivad olla olulised vägivalda toimepannud isiku rehabiliteerimisel.

Meetmed eesmärgi 4 saavutamiseks:

Meede 4.1. Vägivalda toimepanijate kohtlemine kogukonnas

37. Vabadusekaotus peab olema kõige viimane alternatiiv, mida kuritegude puhul rakendatakse, ja seda peaks rakendama vaid kõige raskemate kuritegude puhul. Ka vägivalda juhtumite menetlemisel peavad võimalusel olema eelistatud kogukondlikud meetmed, mis ühelt poolt aitaksid kaitsta ohvrite turvalisust, aga teisalt tagaksid toimepanijate käitumise muutumise viisil, mis ei võõranda neid ühiskonnast. Vanglakaristus – kõnekeeles ka kuritegevuse kool – tõstab oluliselt riski, et vägivalda toimepanija ei tule hiljem ühiskonnas õiguskäitajana toime. Eriti oluline on selle põhimõtte järgimine alaealiste õigusrikkujate puhul, kelle kohtlemiseks võetakse kasutusele multisüsteemne pereteraapia. Ka süstemaatilise paarisuhtevägivalda toimepanijatele tuleb kogukonnas pakkuda tõenduspõhist programmi uute vägivaldaaktide ennetamiseks. Seksuaalkurjategijate ravi ja psühholoogiline nõustamine tuleb kättesaadavaks teha ka isepöördujatele, võimalusel juba vägivalda ennetavalt, et isikud, kes arvavad, et võivad mõne vägivaldase toime panna, saaksid õigeaegselt ning vajadusel anonüümselt abi.

Meede 4.2. Vägivalda toimepanijate kohtlemine vangla- ja kriminaalhooldussüsteemis

38. Võttes arvesse, et vanglasüsteemi sattunud seksuaalvägivalda ja ka paarisuhtes vägivalda toimepanijad on väga erineva profiiliga enda riskitaseme, käitumismustri ning sotsiaalse tausta poolest, tuleb vanglasüsteemis tagada selliste tõenduspõhiste programmide pakkumine, mis vastaks iga sihtrühma vajadusele ning rehabiliteeriks suurima võimaliku tõenäosusega. Programmide tõhus läbiviimine, ravi ning nõustamine vanglasüsteemis aitab vältida vägivaldast tingitud märksa suuremate kulude teket korduvate süütegude toimepanemisel.

Kuidas teame, et strateegia töötab: täitmine ja hindamine

39. Strateegia elluviimist koordineerib justiitsministeerium. Strateegiat viivad lisaks justiitsministeeriumile ellu haridus- ja teadusministeerium, kultuuriministeerium, majandus- ja kommunikatsiooniministeerium, siseministeerium, sotsiaalministeerium koos oma allasutustega (politsei- ja piirivalveamet, prokuratuur, kohtuekspertiisi instituut, tervisearengu instituut jt).
40. Strateegia elluviimisel ja täitmise hindamisel tehakse koostööd vabaihendustega, omavalitsuste ja nende esindusorganisatsioonidega, tervishoiuasutuste ja haridusasutustega ning nende töötajate ühendustega, samuti ettevõtlusorganisatsioonide ja teistega.
41. Et saada ülevaade strateegias kavandatud tegevuste elluviimisest, hinnatakse pidevalt selle täitmise seisu. Selleks jätkatakse eelmise arengukava raames loodud valdkondlike võrgustikega ja vajadusel luuakse ka teisi võrgustikke. Võrgustike esindajad kohtuvad kaks-kolm korda aastas, et arutada valdkonnas toimuvat ja lahendust nõudvaid teemasid. Kohtumised kutsuvad kokku justiitsministeerium, vajaduse või soovi korral ka teised osapooled.
42. Strateegia täitmise seisu jälgitakse iga-aastaselt peamiste mõju- ja väljundindikaatorite lõikes. Strateegia perioodi keskel koostatakse üks vahearuanne aastate 2015-2017 kohta ja arengukava lõppedes lõpparuanne koos mõjuanalüüsiga. Kõik strateegias osalevad asutused esitavad strateegia täitmise kohta sisendi justiitsministeeriumile, kes koostab iga-aastased kokkuvõtted, vahearuande ja lõpparuande koos mõjuaruandega.
43. Strateegia detailsed tegevused koos vastutajate ja eelarvega esitatakse rakendusplaanis. Strateegia esimese kolme aasta maksumus on **X eurot**. Igal aastal pikendatakse rakendusplaani ühe aasta võrra, esitades sealjuures vabariigi valitsusele lühikokkuvõtte strateegia täitmisest eelmisel aastal. Rakendusplaani tegevused peavad kajastuma ministeeriumide ja teiste valitsusasutuste tööplaanis.
44. Strateegia täitmisel lähtutakse rahvusvahelistest dokumentidest ja teistest valdkondade arengukavadest, eelkõige Euroopa Nõukogu Istanbuli, inimkaubanduse, Lanzarote konventsioonist, Euroopa Liidu ohvrite direktiivist, inimkaubanduse direktiivist, laste ja perede arengukavast, elukestva õppe strateegiast, noortevaldkonna arengukavast, siseturvalisuse arengukavast, sotsiaalse turvalisuse, kaasatuse ja võrdsete võimaluste arengukavast.

Lisa 1. Mõisted

Lapsed ohvrina ja õigusrikkujana. Lastena käsitletakse kuni 18aastaseid isikuid. Laste väärkohtlemiseks peetakse mistahes käitumist lapse suhtes, mis alandab tema füüsilist ja psüühilist heaolu, seades ohtu tema eakohase arengu ja tervisliku seisundi.

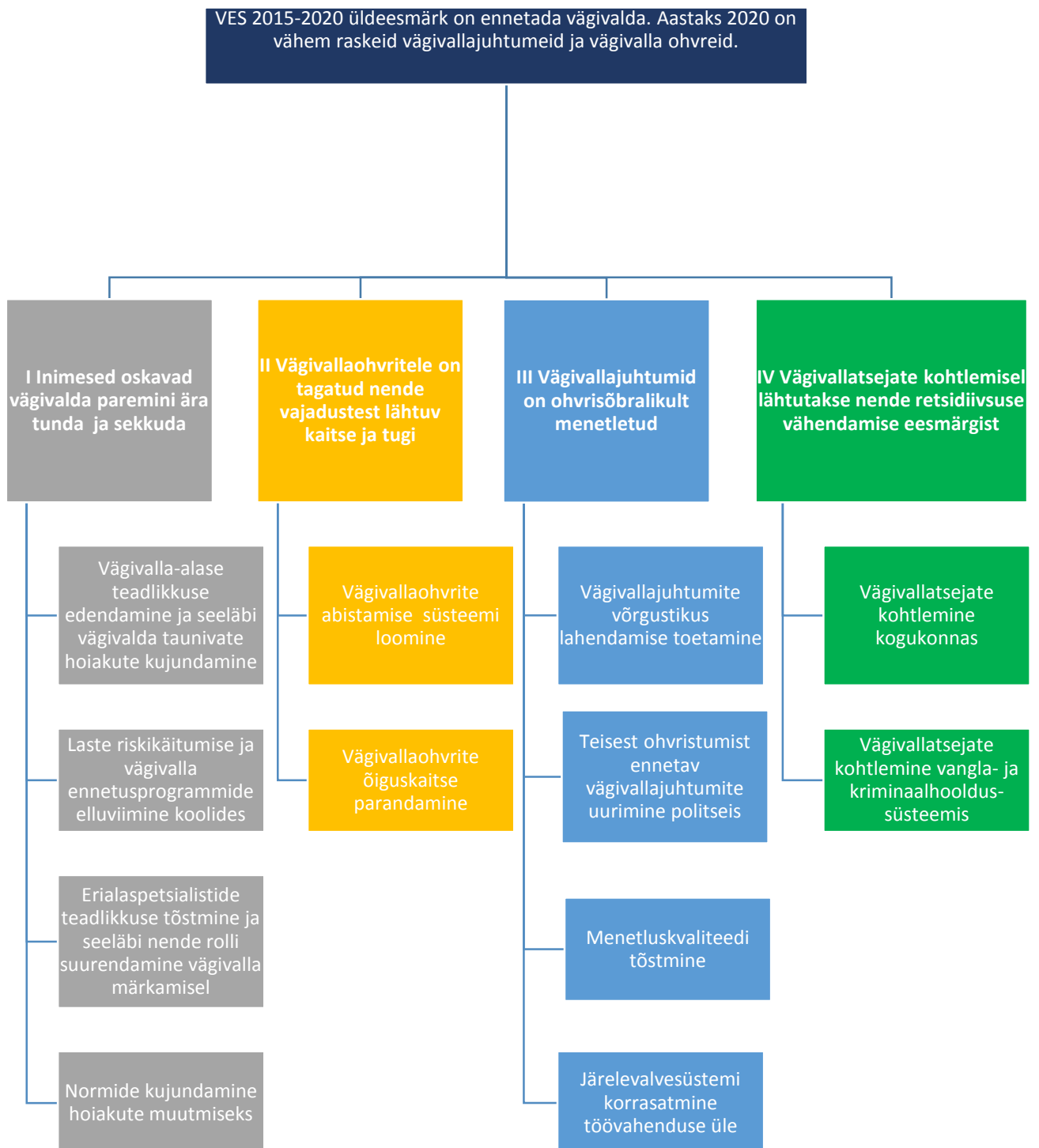
Perevägivald (nimetatakse ka lähisuhtevägivald) sisaldab kõiki füüsilise, seksuaalse, psühholoogilise või majandusliku vägivalda akte, mis leiavad aset perekonnas, kodus või praeguste või endiste abikaasade või partnerite vahel hoolimata sellest, kas toimepanija elab või on elanud ohvriga ühel elamispinnal.

Seksuaalvägivald loetakse mistahes tahtevastaseid seksuaaltoiminguid, sh igasugune soovimatu seksuaalne tähelepanu, seksuaalse sisuga telefonikõnede, kirjade või pornograafilise materjali pakkumine, seksuaalne ahistamine, tahtevastane seksuaalne puudutamine, seksi pealesurumine, kasutades sealjuures ähvardamist, sundimist, hirmutamist või manipuleerimist, vägistamiskatse, vägistamine, inimkaubandus seksuaalse ärakasutamise eesmärgil ja naiste suguelundite mutilatsioon.

Sooline vägivald (sh naistevastane vägivald) tähistab igasugust põhiõiguste rikkumist soo tõttu, sh õigus elule, vabadusele, turvalisusele, väarikusele, võrdsusele meeste ja naiste vahel, mittediskrimineerimisele, füüsilisele ja vaimsele puutumatusel. Sooline vägivald peegeldab ja kinnistab ebavõrdsust meeste ja naiste vahel. ÜRO 1993. aasta deklaratsiooni A/RES/48/104 järgi on naistevastane vägivald igasugune soolisel erinevusel põhinev vägivald, mille tulemus on või mis võib tõenäoliselt lõppeda vaimse, kehalise või seksuaalse kannatuse või kahjuga naisele, sh sellise vägivaldaga ähvardamine, sund ja vabaduse võtmine, kas avaliku või eraelu sfääris.

Inimkaubandusega on karistusseadustiku kohaselt tegemist, kui inimene asetatakse olukorda, kus ta on sunnitud töötama tavapäratutel tingimustel, tegelema prostitutsiooniga, kerjama, panema toime kuriteo või täitma muud vastumeelset kohustust, samuti inimese sellises olukorras hoidmise eest, kui tegu on toime pandud vabaduse võtmise, vägivalda, pettuse, kahju tekitamisega ähvardamise, teisest isikust sõltuvuse, abitu seisundi või haavatava seisundi ärakasutamisega.

Lisa 2. Strateegia eesmärkide ja meetmete skeem

Lisa 3. Strateegia mõju- ja väljundindikaatorid

NB! Siia lisanduvad numbrilised näitajad!

Mõjunäitajad eesmärkide kohta

I Vägivallatolerants

- Elanike suhtumine partneri vastu vägivalla kasutamisse
- Elanike hoiakud sekkumisse vägivaldse peretüli korral
- Elanike suhtumine vägivallaohvrise
- Vägivallaga seotud väärarusaamu uskuvate noorte osakaal
- Vägivalla lubatavus kohtingupartnerite vahel noorte seas
- Kohtinguvägivallast rääkimine noortele ja teadlikkus abi saamisest

II Vägivallaohvrite teadlikkus tugimeetmetest ja rahuolu menetluse ning tugiteenustega

- Ohvrite teadlikkus ohvriabist
- Ohvrite osakaal, kes leidis, et ohvriabiteenusel oli kasu
- Ohvrite teadlikkus riigi algatustest ja tegevustest vägivalla ennetamisel ja ohvrite abistamisel
- Ohvri rahulolu õiguskaitseasutuste tööga

III Vägivallakurjategijate kohtlemise edukus

- Alaealiste kinnipeetavate arv/osakaal
- Alaealiste õigusrikkujate retsidiivsus
- Vägivallakurjategijate retsidiivsus

Väljundnäitajad meetmete kohta

Meede 1.1. Vägivalla-alase teadlikkuse edendamine

- Kampaaniate tulemusena teadlikkus vägivallast kasvanud (kampaania mõju-uuringute andmetel)

Meede 1.2. Riskikäitumise ja vägivalla ennetusprogrammide elluviimine koolides

- 90% lasteaedades ja koolides rakendatakse vähemalt 1 kiusamiskäitumist ennetavat programmi.
- X% koolides rakendatakse noorte paarisuhteprogrammi

Meede 1.3. Erialaspetsialistide teadlikkuse tõstmine

- Spetsialistide poolt märkamine kordusuuringu andmetel paranenud

Meede 1.4. Normide kujundamine hoiakute muutmiseks

- Ratifitseeritud konventsioonide arv

Meede 2.1. Vägivallaohvrite abistamise süsteemi loomine

- Ohvriabisse pöördunud vägivallaohvrite arv
- Ohvriabisüsteemi kaudu teenuseid saanute arv
- Seksuaalvägivalla ohvritele teenus loodud

Meede 2.2. Vägivallaohvrite õiguskaitse parandamine

- Kohaldatud lähenemiskeeldude arv, lähenemiskeelu rikkumiste arv

Meede 3.1. Vägivallajuhtumite võrgustikus lahendamine

- Loodud võrgustike arv

Meede 3.2. Teisest ohvristumist ennetav vägivallduhtumite uurimine politseis
Riskisikute aruandesse kantud inimeste ja aadresside arv

Meede 3.3. Menetlus kvaliteedi tõstmine

Lepitusmenetluste arv, sh perevägivallduhtumite osakaal lepitustes

Tervishoiuasutuste arv, kus kasutatakse vägivalda tõendamise tööriistu/mitu korda neid
aasta jooksul kokku kasutati

Meede 3.4. Järelevalvesüsteemi korrastamine töövahenduse ja tööandjate kontrollimise teemal
Töövahenduse üle teostatava järelevalve korraldus on seadustatud ja rakendunud
Tööandjate ja töökeskkonna ametkondade vaheliste koostöös läbiviidavate
kontrollkäikude arv on suurenenud

Meede 4.1. Vägivalla toimepanijate kohtlemine kogukonnas

Kogukonnas rakendatavatesse programmidesse suunatud/osaletajate arv

Meede 4.2. Vägivalla toimepanijate kohtlemine vanglasüsteemis

Vanglakaristust kandvate laste arv on vähenenud

Vanglakaristust kandvate paarisuhtevägivalla toimepanijate arv/osakaal, kes programmi
on läbinud

Vanglakaristust kandvate seksuaalvägivalla toimepanijate arv/osakaal, kes programmi
on läbinud

Lisa 4. Strateegia koostamisel osalenud partnerid

AS Medicum
Eesti Avatud Ühiskonna Instituut
Eesti Kohtuekspertiisi Instituut
Eesti Lasteaednike Liit
Eesti Linnade Liit
Eesti Maaomavalitsuste Liit
Eesti Naistearstide Selts
Eesti Naiste Varjupaikade Liit
Eesti Naisteühenduste Ümarlaud
Eesti Noorteühenduste Liit
Eesti Seksuaaltervise Liit
Eesti Õpetajate Liit
Haridus- ja teadusministeerium
Inimõiguste Instituut
Inimõiguste Keskus
IOM Tallinna esindus
Justiitsministeerium
Kultuuriministeerium
Kuriteoennetuse Sihtasutus
Lõuna Ringkonnaprokuratuur
Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium
MTÜ Eesti Abikeskused
MTÜ Eluliin
MTÜ Ühendus Emade ja Laste heaks
MTÜ Lastekaitse Liit
MTÜ Living For Tomorrow
MTÜ Meeste Kriisikeskus
Naiste Varjupaikade Koostöökogu
Politsei- ja Piirivalveamet
Põhja Ringkonnaprokuratuur
Rahandusministeerium
Riigikantselei
SA Kiusamisest Vabaks
Sisekaitseakadeemia
Siseministeerium
Sotsiaalministeerium
Sotsiaalkindlustusamet
Tallinna Lastehaigla
Tartu Laste Tugikeskus
Tallinna Ülikool
Tartu Ülikool
Tartu Ülikooli Kliinikum
Tallinna Tervishoiu Kõrgkool
Tervisearengu Instituut
Välisministeerium